

autem superior inducit formam, ut dicitur in 2 Phys. ¹, ita etiam virtus generativa semine preparat materiam, virtus autem activa maris format materiam preparatam.

Ad tertium dicendum, quod ad hoc quod transmutatio sit naturalis, non requiritur quod in materia sit principium activum, sed solum passivum, ut dictum est ².

COMMENTARIUS.

Huic articulo non existimavi addendum esse commentarium. Nam multa philosophica, quæ D. Thom. in eo attingit, si discutienda essent, longam requirent disputationem a nostro instituto satis alienam. Quæ vero ad mysterium conceptionis Christi explicandum necessaria fuerint, in sequenti disputatione attingemus commodius.

DISPUTATIO X,

In tres sectiones distributa.

DE CAUSIS QUÆ HUMANAM CHRISTI CONCEPTIONEM EX VIRGINE OPERATÆ SUNT.

Quod fuerit in Christo humana conceptio, disputari non oportet, cum in superioribus, tractando de ipso incarnationis mysterio, et de dignitate matris Dei, ejusque virginitate, satis ex principiis fidei probatum sit ³. Quid etiam sit hæc conceptio, disputationem non requirit, cum hæc quæstio cæteris hominibus communis sit; id vero, quod in Christi conceptione fuit proprium, explicatis causis et modo ejus, constabit. Hoc igitur in hac et in sequenti disputatione præstandum est. Ex quatuor autem causis quæ ad naturales effectus concurrere solent, finalis in præsentis disputatione clara est. Proximus enim finis hujus conceptionis fuit, ut gigneretur homo Deus. Unde omne id, quod fuit incarnationis finis, potest dici finalis causa hujus conceptionis, de qua re in 1 q. hujus tertie partis satis dictum est. Causa formalis propria et intrinseca conceptionis hujus fuit vera anima rationalis verbò corpori humano unita; unde hoc ipsum corpus, seu materia ejus fuit intrinseca materialis causa ejusdem conceptionis, de quibus in q. 4, 5 et 6 hujus tertie par-

Text. 25, tom. 2.

² In corp. art.

³ Tom. 1 (nunc 17), disput. 2, sect. 3, et disp. 5, per totam.

tis fuse disseruimus; non est ergo quod sine utilitate eadem repetamus. Idem enim est dicere Verbum assumpsisse verum corpus humanum, veramque animam rationalem, et dicere hæc intrinseca humanæ conceptionis ejus fuisse principia. Superest igitur tantum ut de causa ministrante materiam, et per modum matris concurrente, ac de efficiente causa dicamus.

SECTIO I,

Quomodo B. Virgo materiam ministraverit, ex qua conceptus fuit Christus.

1. *Christus ex substantia Virginis conceptus.* — Inquiri potius quomodo hoc factum sit quam an sit factum, quia suppono B. Virginem veram Christi ac Dei fuisse matrem; hoc enim tanquam primum fundamentum hujus materiæ, in disp. 1 hujus tomi tactum probatumque est. Ex quo nunc infero, id quod de fide etiam certum est, Christum ex substantia Virginis fuisse conceptum; hoc enim necessarium est ut ipsa fuerit vera ejus mater, et propterea dixit Paul., ad Gal. 4, *misisse Deum Filium suum, factum ex muliere*, id est, substantia ejus. Et eandem vim habet verbum illud, ad Rom. 1: *Qui factus est ex semine David secundum carnem*; et illud Angeli, Luc. 1: *Quod enim ex te nascetur, sanctum*. Ut enim inquit Athan., serm. Contra omnes hæreses: *Si dixisset: Per te, verisimile aliquid haberet impudentia eorum, qui dixerunt Verbum transiisse per Virginem tanquam per canalem; cæterum cum dicat: Ex te, clare demonstrat Verbum assumpsisse ex ea humanum templum*. Quod fere eodem modo ponderaverat Ambr., lib. de Incar. Dom. sacram., c. 6; et optime Augustinus, afferens prædicta tria testimonia, ser. 193 de Tempore. Et ad hoc confirmandum valent omnia, quæ supra adduximus et ad probandum Deiparam esse veram matrem Christi, et ad ostendendum Christum et Virginem ducere genealogiam ex David. Nam recte dixit Theod., dial. 2: *Si Christus non sumpsit substantiam corpoream ex Virgine, vanæ sunt omnes promissiones antiquis Patribus factæ*. Nam multo minus sumpsisset ex illis, quia non nisi media Virgine aliquid ab eis accipere potuit. Et hac etiam ratione dicitur Christus *contentus in antiquis parentibus, seu in lumbis eorum*, ut citato loco tractavimus. Unde Augustinus, l. 2 de Gratia Christi, seu Peccato originali, c. 27, notat ideo Abraham jussisse servum

suum ponere manum *sub femore suo* ad juerandum, Gen. 24, quia caro Christi de illo femore propaganda erat; quod etiam notavit Chrys., orat. quadam super illum locum, quæ inter quasdam nondum latinas factas circumfertur. Denique veritas hæc definita est in omnibus Conciliis quæ de hac materia tractant, Ephes., Chalced.; quinta Synod., act. 8, can. 2; sexta Synod., act. 11, et act. 13, c. 2; Lateran., sub Martino I, et aliis, quæ in citatis locis late adduximus; tradunt etiam frequenter Patres; præsertim videri possunt Damasc., lib. 3, c. 2 et 3, lib. 4, c. 15; et Ambr., dicto lib. de Incarn. Dominicæ sacram., c. 9; Aug., contra Epist. fundam., c. 7. Ratio autem a priori est divina voluntas, quæ statuit Christi conceptionem et incarnationem hoc modo fieri. A posteriori vero optima ratio est. Nam si nihil de Virgine erat sumpturus, quorsum per illam transiret et nasceretur, nisi fortasse ut nos deciperemur? Nam si B. Virgo nihil de suo in eum transtulit, revera non peperit filium suum, sed protulit effectum alienum. Conjecturæ autem seu congruentiæ sunt omnes, quibus supra ostendimus decuisse Deum nasci ex femina, et fieri filium ejus; itemque ad vincendum dæmonem oportuisse assumere naturam ex eadem massa quæ in primo homine lapsa fuerat, ut hoc modo medicina esset magis accommodata vulnere, et satisfactio quadam ratione magis propria exhiberetur in ea natura, per quam Deus fuerat offensus. Propter quod ad Hebr. 2 dicitur: *Qui sanctificat et sanctificantur, ex uno omnes*; et infra: *Quia pueri communicaverunt carni et sanguini, et Filius Dei participavit eisdem*.

2. *In conceptione Christi suum sanguinem Virgo ministravit.* — Secundo, ex eodem principio inferitur Christum conceptum esse ex purissimis sanguinibus Beatissimæ Virginis, ipsa suum sanguinem ministrante, eo modo quo veram humanam generationem ex parte matris fieri necesse est, ut explicando art. 5 D. Thom., in q. 31, dictum est, et eleganter explicat Sophron., in sua epistola.

3. *Obiectio.* — Difficultas igitur tantum superest, quomodo poterit B. Virgo ita ministrare materiam ad Christi conceptionem, ut vere ac proprie maternum concursus hac in parte præstiterit. Et ratio difficultatis est. Primo, ex parte ipsius materiæ, nam aliæ matres partim ministrant sanguinem, partim etiam semen. Nam juxta Galeni sententiam, lib. 4 de Semine, foetus non tantum formatur ex

sanguine tanquam ex materia, sed etiam ex semine femineo et virili, quoad partes solidiores, quales sunt venæ, arteriæ, nervi, e similes, quæ facilius ex re crassa et viscosa, cujusmodi semen est, quam ex sanguine formantur. Quam sententiam medici et philosophi frequentius sequuntur; at B. Virgo non ministravit semen; ergo non habuit plenum concursus maternum in ea conceptione. Et ex parte etiam ipsius sanguinis est difficultas, quia aliæ feminæ ministrant sanguinem menstruum ad formationem foetus. B. autem Virgo ex purissimis sanguinibus Christum concepit. Denique in modo ministrandi est difficultas, quia aliæ feminæ ministrant modo et facultate vitali, quia generare et concipere est actus vitæ vegetativæ, qui requirit tempus, successionem, et modum a natura præscriptum; quæ omnia in hac conceptione servata non sunt, quia (ut disputatione sequenti dicemus) Spiritus Sanctus infinita sua virtute subito formavit prolem. Nec satisfaciet, si quis respondeat, ut B. Virgo dicatur concepissee Christum ex sua substantia, satis esse quod ex ipsius sanguine Christi corpus fuerit formatum, quacunque ratione id factum sit. Hoc enim revera non est satis ad veram conceptionem humanam, neque ut B. Virgo sit vere mater; sicut neque Adam dici potuit pater aut mater, eo quod Eva fuerit de costa ejus formata, nec B. Virgo diceretur vere peperisse filium, nisi per naturales vias illum emisisset, neque etiam fuisset vera conceptio, si (ut quidam dixerant) Christi corpus non in utero, sed in corde, aliave parte corporis formatum esset. Necessarium ergo est ut conceptio facta fuerit ex materia a natura determinata ad formationem humanæ proles, et modo vitali ac humano, alias revera non fuisset vera conceptio, nec B. Virgo vera mater evasisset.

4. Respondetur, difficultatem hanc multum ex principiis philosophicis pendere, quæ hoc in loco examinanda non sunt, sed supponenda. Solum oportet ut Theologus advertat, philosophiam subditam esse debere et subordinatam Theologiæ; hujus enim veritas certior est, et quodammodo regula philosophicæ veritatis, ita ut nihil possit esse in philosophia verum, quod Theologicis principiis sit contrarium. Duo igitur principia hic certa esse oportet. Alterum est, B. Virginem concepissee, integerrima prorsusque illibata mamente illius virginitate. Alterum, ita concepissee, ut proprie ac vere mater effecta sit;

quæ duo in superioribus demonstrata sunt.

5. *B. Virgo Christum in utero concepit.* — Ex his inferitur primo, B. Virginem concepisse filium in utero, et in loco feminei corporis ad concipiendum foetum a natura destinato. Quod optime convincit Cajetan. hic, q. 31, art. 5, contra quosdam, quos suo tempore dixisse refert factam esse conceptionem in corde; hoc enim est contra verba Evangelii: *Ecce concipies in utero*, Luc. 1; et contra illa verba ejusdem Luc. 2: *Cum Maria desponsata sibi uxore prægnante*. Nam esse prægnantem, uterum gravidum manifeste indicat. Quod clarius dixit Matt. 1: *Inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*. Repugnat etiam rationi, et veritati conceptionis, partus et maternitatis, ut objiciendo tactum est. Secundo inferitur concurrisse in ea conceptione omnia quæ necessaria sunt ad humanam seu maternam filii generationem; si enim aliquid ex necessariis defuisset, non fuisset vera conceptio.

6. *Responsio ad obiectiones in oppositum.* — Ad primam ergo partem difficultatis propositæ respondeo, si semen maternum simpliciter necessarium est ad concipiendum filium, consequenter dicendum esse B. Virginem per naturalem facultatem partem sanguinis in semen convertisse, idque ad debitum locum conceptionis transmisisse. Quod inter Scholasticos absque formidine concedit Rich., in 3, d. 4, art. 2, q. 1; citatur etiam Mantuanus, *tractatu de Conceptione Christi*. Qui tamen ita senserit, consequenter dicere debet, illam seminis transmissionem factam esse sine ulla inordinatione, et voluptate, aut aliquo motu concupiscentiæ, vel Spiritu Sancto obumbrante, vel quia subito et absque ulla commotione naturalium membrorum facta est. Et inde fit ut non magis deroget integritati et puritati virginitatis, quam solius sanguinis transmissio. Unde etiam dicendum est, quando Sancti dicunt formatum esse Christi corpus ex purissimis sanguinibus, vel a majori, potiori et certiori parte, materiam hanc nominasse, vel certe sub illa necessariam seminis partem comprehendisse, quia semen quodammodo sub sanguine comprehenditur, quia ex sanguine decocto et depurato conficitur.

7. *Semen femine non est simpliciter necessarium ad prolis formationem, sed sufficit sanguinis ministratio.* — *B. Virgo in Christi conceptione materiam sanguinis ministrat, non seminis.* — Et hæc sententia probabilis est, incerta tamen, neque frequenter in ore ver-

sanda, ut Bonavent. dixit, in 3, d. 4, art. 2, q. 1. Unde satis pium et probabile etiam est, si quis velit sentire cum D. Thom. hic, q. 31, art. 5, ad 3, conceptionem hanc absque ulla seminis transmissione perfectam esse, si proprie et rigorose de semine loquamur. Hoc enim dictis Sanctorum, et perfectioni virginitatis magis est consentaneum, et philosophicæ doctrinæ non repugnat; et si repugnet, potius esset Theologiæ accommodanda, quam e contrario. Primum enim Aristoteles, 1 de Generat. Animal., c. 20, et lib. 2, c. 4, in universum negat feminam emittere semen, aut ex illo formari foetum, sed solum ex sanguine. Deinde, quamvis totum hoc Aristoteli non concedamus, est enim creditu difficile, propter rationes et experimenta quæ medici afferunt, licet (inquam) fateamur posse feminam conficere semen, et illud esse posse partem materiæ ex qua formatur foetus, nihil est tamen quod nos cogat ad dicendum illud esse simpliciter necessarium ad formationem prolis. Quia, cum sanguis et semen parum in substantia differant, et ex sanguine facile possit elaborari semen, cur non poterit etiam naturali modo fieri, ut quamvis interdum femina non emittat semen, si sufficientem sanguinis copiam ministret, et virile semen sit efficax, ac etiam copiosum, hoc ad naturalem generationem sufficiat? Præterea Galenus ait non solum semen femineum, sed etiam virile materialiter concurrere ad formationem foetus; non est autem dubium quin possit interdum unum esse in majori quantitate quam aliud, et e converso; ergo eadem ratione, etiam si alterutrum desit quoad materiale partem, vel etiamsi sit sterile, vel ita indispositum, ut sit ineptum ad formationem prolis, si tamen ille defectus ex alia parte, vel ex abundantia et optima qualitate sanguinis suppleatur, id satis superque erit ad humanam generationem. Denique, cum hæc materia sanguinis et seminis respectu prolis sit veluti remota, non est cur applicatio ejus in tali dispositione sit simpliciter necessaria. Quia si aliunde ministretur sufficiens materia, per vim formativam poterit ea dispositio, quæ necessaria fuerit, effici ac suppleri. Cum ergo hæc materia necessaria simpliciter non videatur, satis consentaneum est credere, in Beatissima Virgine non fuisse assumptam, sed solum sanguinem, ex quo, sicut Spiritus Sanctus supplevit id quod defuit virilis seminis, ita etiam formavit quicquid ex femineo semine formari potest.

8. Objici tamen possunt verba Bedæ, libr. 4 in Luc., cap. 49, ubi ex professo videtur probare Christum fuisse conceptum ex semine Virginis: *Qua enim consequentia, inquit, ejus lacte credatur nutritus, cujus semine negatur esse conceptus, cum ex unius ejusdemque fontis origine, secundum physicos, uterque liquor emanet?* Respondetur ibi solum agere contra hæreticos, ut probet Christum esse conceptum de substantia Virginis, et illam vocat *sementinam materiam*, ut ex verbis antecedentibus constat, et sequentibus, sic enim ait: *Nisi forte putanda est Virgo, sementinam suæ carnis materiam nutriendo in carne Dei Filio suggerere potuisse, incarnando autem quasi majori et inusitato miraculo minime potuisse; ubi constat per sementinam materiam non intelligere semen proprie dictum; non enim illud est quo nutritur foetus, sed sanguis. Utraque harum sententiarum est probabilis; dicamus ergo materiam hujus conceptionis fuisse sanguinem, nec contendamus an sanguis ille, quem B. Virgo ad conceptionem Christi ministravit, fuerit tantum sanguis rubens, vel jam ita decoctus, ut albus effectus sit, vel in utraque dispositione. Sive enim uno, sive altero modo dicatur, nihil virginitati et puritati Deiparæ derogatur, et sine dubio asserendum est in ea dispositione illum ministrasse, in qua juxta debitum naturæ ordinem, ministrari a matribus solet; quæ autem sit illa dispositio ex naturali philosophia petendum est; et tractat prolixè Cajetanus, 2. 2, q. 154, articulo duodecimo.*

9. *Christus ex sanguine menstruo Virginis non est formatus.* — Ad alteram partem de sanguine menstruo, quidam concedunt, etiam corpus Christi formatum esse ex sanguine menstruo Virginis; Abulens., Matt. 1, q. 25, et Levit. 13, q. 5. Alii vero negant, quia is sanguis imperfectus est, et quodammodo ad corruptionem tendens, de quo legi potest Cajetanus 2. 2, q. 154, art. 12. Tamen hæc quæstio potest esse de nomine. Certum est enim, juxta veriorum philosophorum et medicorum sententiam, sanguinem, ex quo formatur foetus, non esse sanguinem corruptum, sed purum, perfectiusque decoctum, ut D. Thomas supra, quæst. 31, articulo tertio, docuit; et ibi ex Aristotele, Augustino et aliis diximus; quia tamen natura providit ut femine propter necessitatem generationis hoc sanguine abundarent, quando illis necessarius non est ad formationem, vel nutritionem foetus, providit etiam modum quo certis

definitisque temporibus expelleretur, et fortasse quando est in eo statu ut expellendus sit, jam est imperfectus, et ad corruptionem tendens, et quasi excrementum quoddam, et tunc consuevit appellari, *sanguis menstruus*. Et hoc sensu non formatur foetus ex sanguine menstruo, ut sic, id est, in eo statu constituto; formatur tamen ex illo sanguine, qui nisi formando foetui deserviret, menstruus esset.

10. Ad tertiam difficultatis partem, de modo hujus conceptionis, dicendum est quæstione sequenti. Et quod ad vim effectricem pertinet, dicemus in sectione sequenti; nunc breviter respondeo, in conceptione tres actiones distinguere posse. Prima est congregatio sanguinis materni in utero. Secunda, formatio foetus remota. Tertia, ultima dispositio et informatio foetus. Quod si comprehendamus etiam nutritionem prolis, qua usque ad perfectionem et quasi maturitatem perducitur, id est, usque ad nativitatem (nam hæc est veluti perfectio et consummatio conceptionis), in illa distinguere poterunt illæ tres actiones, proportionem servata, quia necesse est et ministrari nutrimentum, seu materiam nutritionis, et disponi, ac tandem converti et animari; tamen in hac posteriori parte nulla est difficultas, tum quia est veluti extrinseca conceptioni; tum etiam quia post Christum conceptum, reliqua naturali modo perfecta sunt; Virgo enim alimentum præstabat purissimum et perfectissimum eodem genere actionis et motus quo aliæ matres, quia nihil erat quod impediret; neque est ulla ratio et fundamentum ad miracula non necessaria contingenda. Quod autem pertinet ad tres priores actiones, duæ postremæ non pertinent proprie ad ministrationem materiæ, sed ad formationem, de qua sectione sequenti dicendum est; tantum ergo superest prima actio, quæ naturaliter fit per naturalem facultatem ipsius uteri, qui, suscepto virili semine, vel ab illo quasi excitatus, aut fortasse etiam adjutus, statim attrahit ex venis sanguinem formando foetui convenientem. Hanc ergo actionem etiam habere potuit B. Virgo, ut vitali modo hunc sanguinem ministraret; solum duplici ratione fuit illa actio miraculosa. Primo, quia absque susceptione virilis seminis, sacer illius venter sanguinem attraxit, supplente Spiritu Sancto vim illam quam virile semen confert ad hujusmodi actionem, vel certe altiori modo excitando illam facultatem activam, ut suam actionem exerceret. Secundo, quia illa attractio multo breviori tempore quam natura-

liter posset, effecta est. Hæc autem duplex ratio miraculose operandi non est contra rationem veræ generationis, quia non mutavit essentialem rationem illius actionis, nec vitalem modum, sed accidentaliter potius illum perfecit. Et eadem ratione addendum est, si fortasse sanguis Virginis prius non erat satis dispositus ad formationem prolis, ea nimirum dispositione quæ proxime antecedit efficaciam seminis, divinitus fuisse Virginem confortatam, ut subito illam dispositionem efficeret, impediendo materiæ repugnantiam, vel alio simili modo. Potest autem facile hoc miraculum evitari, si dicamus divina providentia factum esse, ut B. Virginis corpus ita nutrieretur et gubernaretur, ut in eo momento haberet sanguinem recte præparatum, et aptissimum ad Christi conceptionem.

SECTIO II.

Utrum solus Spiritus Sanctus fuerit causa efficiens conceptionis humanæ Christi ex Virgine.

1. Non intendimus excludere duas alias Trinitatis personas; supponimus enim opera Trinitatis ad extra esse indivisa quoad effectum; et ita quanquam appropriate hoc opus tribuatur Spiritui Sancto, commune tamen esse totius Trinitatis. Sensus ergo quæstionis est, an sit excludenda omnis alia causa creata proxime efficiens, et solum potest proprie esse quæstio de persona humana, patre scilicet aut matre, quia nulla est alia causa per se ac propria generationis humanæ.

2. Supponimus autem secundo, in hac conceptione nullum hominem habuisse efficientiam ullam, quia non est opera viri effecta, et quoad hoc certum est, Spiritum Sanctum adhibuisse omnem vim activam, quam virile semen solet in conceptione exercere. Quod totum de fide certum est, et supra probatum, cum de virginitate Deiparæ ageremus. Tota ergo quæstio ad Virginem revocatur, an, scilicet ipsa operata fuerit effective cum Spiritu Sancto, vel solus Spiritus Sanctus sine ipsa.

3. Suppono autem tertio, in Christi conceptione intervenisse duo, nimirum formationem corporis, usque ad unionem illius cum anima (quam suppono a solo Deo creari) et unionem totius humanitatis cum Verbo. Hic non agimus de efficientia hujus unionis, quia hæc intrinsece non spectat ad humanam generationem, et quia de causis ejus superius, q. 2, dictum est; agimus ergo de actione illa

quæ versatur circa corpus usque ad perfectam dispositionem et unionem cum anima.

4. Suppono quarto, B. Virginem habuisse omnem efficientiam quam necesse est habere feminam, ut vera mater sit, ut ex dictis in præcedenti sectione manifestum est. Unde, præter actionem illam antecedentem, qua mater disponit remote, ministratque materiam (de qua jam diximus), certum videtur habuisse Virginem aliquam actionem quasi concomitantem, quam sine dubio omnes matres habent quamdiu in utero formatur corpus, ut recte docuit D. Thomas, in 3, d. 3, q. 2, a. 1. Quia ipse maternus uterus calore suo naturali et spiritibus vitalibus fovet et conservat semen, et multum juvat ad bonam dispositionem et complexionem corporis. Quæ actio in aliis feminis durat per quadraginta vel octoginta dies, usque ad perfectam conceptionem; B. autem Virgo, quia in ea conceptio subito perfecta est, non ideo privari debuit hac efficientia, et ideo ei datum est ut subito efficeret totam illam dispositionem, quam hoc modo et per has qualitates in naturali tempore effectura erat. Igitur quæstio solum superest de principali illa actione, quæ proprie dicitur formatio foetus, quæ consistit in organizatione corporis usque ad ultimam dispositionem.

5. De qua duplex est Theologorum opinio. Prima affirmat, quidquid est efficientiæ in illa actione, tribuendum esse soli Spiritui Sancto, et B. Virginem materiam ministrasse duntaxat. Ita D. Thomas hic, et quæst. seq., a. 4, ad 2; et Cajet. hic, et in 2, q. 154, a. 12; Richar., in 3, dist. 3, a. 2, q. 2; Capreol., d. 4; et ibi Palud., q. 2, in fine; et Marsil., q. 5, a. 2. Fundamentum philosophicum est, quia putant hi Doctores, cum Aristotele, 1 de Gener. animal., c. 20, et lib. 2, c. 4, in omni humana generatione matrem non concurrere active, sed solum ministrare materiam. Theologicum autem fundamentum D. Thomæ fuit, ne concederet Virginem in hac conceptione emisisse semen, quia hoc puritati, et virginitati ejus derogare videtur. Quod tamen necessarium fuisset, si B. Virgo aliquid effectura erat, nam tota vis activa in humana generatione est medio semine. Neque enim satisfacit, si quis dicat, quamvis aliæ matres efficiant per semen, Virgini supernaturaliter datum esse ut sine semine haberet totam illam efficientiam, quam aliæ matres habere solent. Hoc (inquam) non satisfacit, quia, si hæc efficientia feminæ necessaria est ad generatio-

nem humanam, et in ea fundatur ratio et relatio matris, ut B. Virgo genuerit tanquam vera mater, necesse est ut per facultatem hanc animæ vegetantis, et per vitalem actum ejus genuerit; hæc autem facultas non est nisi vel ad formandum semen, vel in virtute quæ in illo residet; ergo, si ab his non processit actio, non fuit vera generatio; ergo, ut dicamus Virginem non emisisse semen, et nihilominus vere genuisse, dicendum est ex parte matris generationem humanam non consistere in actione seminis, sed solum in ministratione materiæ.

6. Secunda sententia est, B. Virginem effective operatam esse cum Spiritu Sancto ad Christi conceptionem. Hanc sequuntur plures Theologi, in 3, dist. 4; Bonavent., artic. 2, q. 1; Scot. et Gabr., q. unica; et Major, q. 3. Fundamentum eorum est, quia sentiunt cum Galen., 14 lib. de Usu partium, et lib. 2 de Semine, feminas concurrere effective ad generationem prolis emittendo semen debile quidem et imperfectum, et ideo per se insufficientes ut ipsum solum formet foetum, non tamen carens omni vi agendi; conjunctum enim cum semine viri unum integrum generationis instrumentum componit. Quam sententiam Galenus variis experimentis et rationibus probat. Ea vero supposita, concludunt prædicti Theologi, B. Virginem in conceptione Christi adhibuisse eandem vim quam aliæ matres adhibere solent, tum quia Spiritus Sanctus solum supplevit defectum patris; tum quia alias ipsa non fuisset vera ac perfecta mater Christi.

7. Non spectat ad præsentem locum ut controversiam inter Aristotelem et Galenum dirimamus; est enim valde difficilis et ambigua, et non potest hoc loco pro dignitate tractari, neque hujus materiæ gravitas id patitur; obiter autem et sine sufficienti examine illam definiendo, injuria tantis philosophis fieret, præsertim quia si cum Aristotele sentiamus, recte sequitur B. Virginem non habuisse in conceptione Christi efficientiam; si vero cum Galeno teneamus feminas habere vim ad ministrandum semen efficax et operativum simul cum semine viri, non ideo necessario cogimur fateri B. Virginem transfudisse hoc semen in matricem, et per illud cooperatam fuisse conceptioni. Quia quamvis femina possit tale semen præstare, non inde fit illud esse simpliciter necessarium ad generationem, sicut supra de materiali semine dicebamus. Quia virtus activa hujus seminis ejus-

dem rationis erit cum semine virili, et solum concurrent ut partes unius agentis integri; ergo posset tam efficax et copiosum esse semen virile, ut etiam si maternum deficiat, si aliunde ministraretur sufficiens materia, illud solum sufficiat ad efficiendam conceptionem. Patet consequentia, quia vis activa, quæ completur ex quantitate, seu partibus integralibus ejusdem rationis, ablata una parte, potest per aliam similem suppleri. Nihil enim refert quod semen sit a viro vel a femina decisum, si alioqui sit ejusdem rationis et in sufficienti quantitate. Eo vel maxime quod semen feminæ dicitur debile, et parum activum, unde fit ut ejus vis facile suppleri possit per nonnullum augmentum virilis seminis, vel in quantitate, vel in qualitate illius, quamvis e converso solum femineum semen non possit supplere actionem viri, propter remissam virtutem quam habet. Quod si hoc verum est, ut certe est probabile, dicendum erit, quamvis mater possit concurrere active, tamen hoc non esse de ratione matris, et ita non oportuisse Virginem habuisse hanc efficientiam, ut vera mater esset, et decuisse ut illam non haberet, ut ejus virginitas omnino pura et illibata permaneret.

8. *Objectio.* — Sed adhuc facta illa hypothesis, objici potest contra hunc dicendi modum. Primo, quia, licet necesse non sit ut femina concurrat active, quando est impedita, vel infœcunda ad formandum semen, tamen si fœcunda sit, et nihil obstet, naturalis ordo postulat ut ipsa concurrat; sed B. Virgo, propter optimam complexionem et ætatem, fœcunda erat, et ad perfectum generationis modum apta; ergo, ut ex parte sua naturali modo conciperet, debuit efficere. Secundo, quia, esto possit esse mater sine hac efficientia, dubitari tamen non potest quin perfectiori modo mater sit, quæ non solum effective ministrat materiam, sed etiam format foetum; et consequenter perfectior matris relatio inde consequetur; cur ergo privabimus Virginem perfectissima ratione et relatione matris? Tertio addere possumus, propter hanc causam, virginitatis perfectionem in nullo diminui, quia imprimis, quod B. Virgo per naturalem facultatem generativam semen efficeret, non est contra virginitatem et castitatem, quia illud est merum opus naturæ, sicut est naturalis digestio vel concoctio cibi. Quod vero semen illud postea transmiserit ad locum in quo formatur proles, non magis videtur contra virginitatem quam transmissio sanguini-